

УДК 378.4

Олена Кареліна
ORCID iD 0000–0002–5628–9048

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри економічної кібернетики,
Тернопільський національний технічний університет ім. І. Пулюя,
вул. Руська, 56, 46001 м. Тернопіль, Україна
Karelina@tstu.edu.ua

КОНЦЕПЦІЯ ІНТЕРДІЯЛЬНІСНОГО НАВЧАННЯ

Автором запропонована концепція нового поняття «інтердіяльнісне навчання», підґрунтям якого є технології інтерактивного навчання та методики впровадження діяльнісного підходу до навчання. Визначено обсяг поняття та компоненти педагогічної технології інтердіяльнісного навчання: мета навчального процесу, зміст, форми та методи навчання, їх послідовність, час та етапи застосування. Метою навчального процесу в інтердіяльнісному навчанні є оволодіння діяльністю, що є об'єктом вивчення. Оскільки найадекватніші засоби для оволодіння діяльністю надає інтерактивне навчання, саме його форми і методи використовуються у технології інтердіяльнісного навчання. Визначено педагогічні умови реалізації технології інтердіяльнісного навчання.

Ключові слова: діяльнісний підхід до навчання; інтерактивне навчання; інтердіяльнісне навчання; майбутні фахівці бізнесу та управління; педагогічна технологія; формування професійної компетентності.

Вступ. Всесвітній перехід до економіки знань зумовлює зміни у системі освіти. Інформація, способи діяльності, методики управління стали продуктом розвинутих економік, продаж яких створює значну частку валового продукту країни. Україна ще не на вістрі даної тенденції, але до цього варто прагнути. Тепер для розробки інформаційного продукту не обов'язково виходити за межі навчальної аудиторії. Також в умовах вищого навчального закладу можна повноцінно оволодіти умінням використовувати методики управління та ведення бізнесу і запорукою цього є інтердіяльнісне навчання.

Провідна ідея інтердіяльнісного навчання у тому, що навчальний матеріал потрібно не лише опрацювати, обговорювати, але і впроваджувати у власну діяльність. Звісно ж, не для усіх галузей знань і спеціальностей таку концепцію можна реалізувати у повному обсязі. Лише окремі елементи інтердіяльнісного навчання можуть впроваджуватись до системи підготовки фахівців зі спеціальностей, що передбачають уміння оперувати з фізичними об'єктами, наприклад медицина, будівництво, геологія тощо. Наші дослідження проводяться у галузі формування професійної компетентності майбутніх фахівців бізнесу і управління, для яких більшість професійних умінь базуються на опрацюванні інформації та формуванні інформаційних впливів.

Мета статті – обґрунтування концепції інтердіяльнісного навчання.

Інтерактивне та діяльнісне навчання – підґрунтя інтердіяльнісного навчання. Поняття «інтердіяльнісне навчання» є новим, ми пропонуємо його до використання у педагогічному

дискурсі. Підґрунтям інтердіяльнісного навчання є концепція інтерактивного навчання та впровадження діяльнісного підходу до навчання.

В українській педагогіці теорію інтерактивного навчання ґрунтовно розробляють І. П. Підласий, О. І. Пометун, С. О. Сисоєва та інші вчені.

С. О. Сисоєва вважає, що інтерактивне навчання надзвичайно актуальне для дорослих (до цієї категорії можна з деякими застереженнями віднести і студентів-майбутніх фахівців бізнесу та управління) і зазначає, що інтерактивність повинна бути первинною метою будь-якого освітнього процесу, зворотним зв'язком через який освіта розвиватиметься і покращуватиметься (Сисоєва С. О., 2011, с. 9). На сучасному етапі розвитку педагогічної теорії поняття «інтерактивне навчання» розглядається як навчання, побудоване на взаємодії студента із навчальним оточенням; навчання, що ґрунтується на психології людських взаємин і взаємодій; навчання, сутність якого полягає в організації спільного процесу пізнання, коли знання здобуваються в спільній діяльності через діалог, полілог студентів між собою й викладачем (Сисоєва С. О., 2011, с. 37).

О. І. Пометун метою інтерактивного навчання визначає створення педагогом умов навчання, за яких студент сам відкриватиме, здобуватиме і конструюватиме власну компетентність (Пометун О. І., 2007, с. 8).

І. П. Підласий відзначає, що інтерактивні методи забезпечують взаємодію між викладачем та учасниками навчального процесу, між різноманітними керуючими засобами (наприклад, комп'ютерами, підручниками тощо) і споживачами інформації або між самими учасниками у навчальному середовищі (Підласий І. П., 2004, с. 224).

За кордоном трактування інтерактивного навчання аналогічне українському розумінню цього поняття. Зокрема, група вчених із університету Меріленда та університету Мадраса (Harishankar V. B., Ghode A., Bandyopadhyay A., Scotlin M., Murthy H. A., Gonsalves T. A., Jhunjhunwala A., 2007), визначає ефективним організацію інтерактивних лекцій у формі запитань і відповідей; акцентує на проблемо-орієнтованості інтерактивного навчання; рекомендує формат теорія–практика–контроль; зазначає, що у періоді вивчення матеріалу студенти виконують з ним різноманітні дії, щоб його осягнути і зрозуміти. Деякі дослідники (Heijs J., 2011) вважають, що інтерактивне навчання базується на підґрунті неперервного навчання та передбачає взаємодію між різними учасниками та елементами навчального процесу.

Діяльнісний підхід до навчання розробляється у Центрі системно-діяльнісної педагогіки «Школа 2000...» під керівництвом Л. Г. Петерсон. Окремі аспекти діяльнісного навчання висвітлюються у публікаціях А. А. Сергієнко, Н. М. Сипченко та інших вчених.

Л. Г. Петерсон розробила технологію діяльнісного методу навчання, яка допомагає вчителю залучати учнів до активної навчально-пізнавальної діяльності (Петерсон Л. Г., 2013). А. А. Сергієнко розглянула реалізацію діяльнісного підходу до навчання на уроках української літератури і зазначила, що діяльнісний підхід спрямований на розвиток умінь і навичок студентів, застосування здобутих знань у практичних ситуаціях і реалізується він в умовах інтерактивного навчання (Сергієнко А. А., 2014). Н. М. Сипченко вважає, що головне в діяльнісному методі – це діяльність самих учнів. Потрапляючи в проблемну ситуацію, студенти шукають з неї вихід. Функція вчителя має спрямовувальний і корегувальний характер (Сипченко Н. М., 2016).

А. В. Завражин робить висновок, що діяльнісний підхід реалізується в інтерактивному навчанні і ми підтримуємо цю точку зору (Завражин А. В., 2016).

Отже, концепції інтерактивного та діяльнісного навчання активно розробляються українськими та закордонними педагогами, а поняття «інтердіяльнісне навчання» є новим для педагогічного дискурсу.

Термін «інтердіяльнісне навчання» походить від англійського прийменника «inter», що означає «серед» та терміну «діяльність». Тобто інтердіяльнісне навчання – це навчання у середовищі тієї діяльності, яку потрібно зрозуміти і опанувати.

Обсяг поняття «інтердіяльнісне навчання». Інтердіяльнісне навчання – це вивчення діяльності через занурення у цю діяльність. Адекватні методи для інтердіяльнісного навчання надають інтерактивні педагогічні технології. Наочно обсяг поняття «інтердіяльнісне навчання» відображений на Рис. 1 (джерело: розробка автора).

Рис. 1. Обсяг поняття «інтердіяльнісне навчання».

Як бачимо, інтердіяльнісне навчання нетотожне інтерактивному, оскільки засобами інтерактивного навчання можна опанувати не лише діяльність, але і теоретичні основи наук. Діяльнісне навчання є ширшим поняттям, ніж інтердіяльнісне, оскільки засобами діяльнісного навчання можна реалізувати вивчення різних дисциплін, не обов'язково пов'язаних із практичною діяльністю. Так, один із головних розробників діяльнісної технології навчання, Л. Г. Петерсон є предметним фахівцем із математики. Поняття «інтердіяльнісне навчання» доцільно ввести для професійної освіти, провідною метою якої є оволодіння фаховою діяльністю.

Елементи педагогічної технології інтердіяльнісного навчання. Наше дослідження проводиться для дисциплін галузі знань «07. Управління та адміністрування» та спеціальності 051 «Економіка», тому наведемо приклад розробки технології інтердіяльнісного навчання для формування професійної компетентності майбутніх фахівців бізнесу і управління. Предметом вивчення майбутніх економістів є, зокрема, методики управління діяльністю підприємства, серед яких і процесний підхід. У публікації «Застосування процесного підходу до управління навчальною діяльністю у ВНЗ майбутніх фахівців бізнесу та адміністрування» (Кареліна О. В., 2016) ми визначили загальні риси впровадження процесного підходу до управління навчальною діяльністю майбутніх фахівців-економістів. Зараз розкриємо змістово-процесуальний компонент педагогічної технології, проектуючи яку ми спиралісь на висновки С. О. Сисоєвої (Сисоєва С. О., 2011, с. 74) про те, що провідна функція у проектуванні технології навчання належить викладачу, який відповідно до визначеної мети навчального процесу добирає зміст, форми та методи навчання, їх послідовність, час та етапи застосування так, щоб досягти запланованого гарантованого позитивного результату. Засобом реалізації мети в інтердіяльнісному навчанні є максимально повне впровадження діяльності, яку потрібно опанувати, у навчальний процес.

Метою навчального процесу в інтердіяльнісному навчанні є оволодіння діяльністю, що є об'єктом

вивчення. У наведеному прикладі метою є формування уміння впроваджувати процесний підхід до управління підприємством. Змістом навчання є суть процесного управління, яка полягає у визначенні стратегії фірми, виокремлення бізнес-процесів, їх моделюванні, реінжинірингу, розробці системи збалансованих показників (Key Performance Indicators – KPI) вимірювання ефективності реалізації процесів, та контролю процесів на основі даних вимірювань.

На практичних заняттях із застосуванням технології інтердіяльнісного навчання студенти визначають та моделюють бізнес-процеси напрямів своєї навчальної діяльності: аудиторного чи дистанційного навчання, самостійної роботи, практики на підприємствах, наукової роботи. В аудиторному навчанні, наприклад, виокремлюються бізнес-процеси вивчення дисципліни, складання заліку чи екзамену. Проводячи моделювання бізнес-процесів, студенти вивчають інструментальне середовище та методіку моделювання. Завдяки наочності моделі неважко побачити вади в організації бізнес-процесу і запропонувати варіанти його реінжинірингу. Так студенти не лише оволодівають умінням моделювати бізнес-процеси, але і замислюються про власну навчальну діяльність, намагаються ефективніше організувати її.

Для студентів характерне дещо негативне ставлення до оцінювання їх навчальних результатів, що пов'язано із деяким суб'єктивізмом викладача, випадковим розподілом тестових питань, неповністю продуманими критеріями оцінювання тощо. Після того, як студенти розроблять комплексну систему збалансованих показників оцінювання навчальної діяльності (що є основою впровадження процесного підходу до управління), вони не лише вивчають методи оцінювання, але і розуміють, що жодна оцінка не може всебічно відображати характеристики об'єкта дійсності, але прагнути до цього потрібно.

Оскільки найадекватніші засоби для оволодіння діяльністю надає інтерактивне навчання, саме його форми і методи ми використовуємо у технології інтердіяльнісного навчання. Зокрема, на проблемних лекціях розглядаються ситуації, характерні для підприємств із недоліками у системі управління, які можуть бути розв'язані із застосуванням процесного підходу. Практичні роботи ми проводимо у формі рольових ігор, де частина студентів є «замовниками» впровадження процесного підходу на підприємстві і мають визначити бізнес-процеси свого підприємства, окреслити недоліки їх реалізації, сформулювати стратегію переходу на процесний підхід до управління. Інша частина студентів грають роль фахівців консалтингової фірми із впровадження процесного підходу і мають розробити систему збалансованих показників діяльності підприємства, запропонувати варіанти реінжинірингу бізнес-процесів, організувати внутрішній аудит.

На самостійну роботу студентів у рамках інтердіяльнісного вивчення процесного підходу до управління виносяться аналіз власної навчальної діяльності з опанування спеціальності 051 «Економіка» чи спеціальностей галузі знань «07. Управління та адміністрування». Протягом усього семестру, у якому вивчається процесне управління, досягнення студентів оцінюються методами процесного підходу (стратегія, KPI, перманентний контроль процесів).

Отже, інтердіяльнісним навчанням ми називаємо педагогічну технологію, яка реалізує оволодіння діяльністю засобом «занурення» студентів до цієї діяльності – змістом навчання є суть діяльності, використовуються форми і методи інтерактивного діяльнісного навчання.

Педагогічні умови реалізації інтердіяльнісного навчання.

1. Інтердіяльнісне навчання може мати багато обмежень до застосування повною мірою при вивченні діяльностей, що передбачають оперування з фізичними об'єктами і, тим більше, живими організмами. Так при формуванні професійної компетентності медичних працівників всебічне впровадження можуть мати лише положення щодо профілактики захворювань. Практичне вивчення лікування патологічних станів може проводитись лише епізодично та під контролем фахівців. Інтердіяльнісне навчання для медичних спеціальностей реалізується на ступенях інтернатури та ординатури.

Вивчення роботи з механізмами обмежується часом, доступним для їх використання. Тому найповніше інтердіяльнісне навчання можна реалізувати для підготовки фахівців, які працюють з інформацією. До цієї категорії належать і майбутні фахівці бізнесу та управління.

2. У технології інтердіяльнісного навчання використовуються методи інтерактивного навчання, оскільки саме вони забезпечують активність студентів, необхідну для оволодіння діяльністю.

3. Інтердіяльнісне навчання вимагає повного занурення студентів у діяльність і тому за цією технологією можуть вивчатись лише основні для професійного становлення теми. Наприклад, в одному семестрі інтердіяльнісно вивчається процесне управління, у наступному семестрі – управління проектами.

4. Інтердіяльнісне навчання реалізується у системі професійної освіти, провідною метою якої є оволодіння багатоаспектною фаховою діяльністю.

Висновки. Отже, ми пропонуємо до використання у теорії і практиці професійної освіти поняття інтердіяльнісного навчання. Інтердіяльнісним навчанням ми називаємо педагогічну технологію, яка реалізує оволодіння діяльністю засобом «занурення» студентів до цієї діяльності – змістом навчання є суть діяльності, використовуються форми і методи інтерактивного та діяльнісного навчання.

Визначено педагогічні умови реалізації технології інтердіяльнісного навчання: має обмеження при оволодінні видами діяльності, які передбачають оперування з фізичними об'єктами та живими організмами, повною мірою реалізується для підготовки фахівців, що працюють з інформацією; використовуються методи інтерактивного та діяльнісного навчання; вимагає повного занурення у діяльність, тому інтердіяльнісно можна вив-

чати лише ключові для формування професійної компетентності дисципліни; найдоцільніше впроваджувати у системі професійної освіти.

Подальшими напрямками нашого дослідження буде розробка навчально-методичних комплексів дисциплін для інтердіяльнісного навчання майбутніх фахівців бізнесу та управління і перевірка їх ефективності на практиці.

Література

1. Завражин А. В. Реализация деятельностного подхода в интерактивном обучении / А. В. Завражин // Молодой ученый. – 2016. – №7. – С. 80 – 83.
2. Кареліна О. В. Застосування процесного підходу до управління навчальною діяльністю у ВНЗ майбутніх фахівців бізнесу та адміністрування / О. В. Кареліна // Молодий вчений. – 2016. – №4. – С. 529–533.
3. Петерсон Л. Г. Дидактическая система деятельностного метода «Школа 2000...» как механизм реализации стандартов второго поколения / Л. Г. Петерсон // Муниципальное образование: инновации и эксперимент. – 2013. – №5. – С. 3 – 9.
4. Підласий І. П. Практична педагогіка або три технології. Інтерактивний підручник для педагогів ринкової системи освіти – К.:Видавничий Дім «Слово», 2004. – 616 с.
5. Пометун О. І. Енциклопедія інтерактивного навчання / О. І. Пометун. – К., 2007. – 144 с.
6. Сергієнко А. Реалізація комунікативного та діяльнісного підходів до навчання на уроках української літератури / А. Сергієнко // Українська література в загальноосвітній школі. – 2014. – №5. – С. 20-24.
7. Сипченко Н. М. Використання технології особистісно-діяльнісного підходу навчання в розвитку освітніх компетентностей молодших школярів на уроках природничо-математичних дисциплін [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/39542/ (дата звернення 11.07.2016) – Назва з екрану.
8. Сисоєва С. О. Інтерактивні технології навчання дорослих: навчально-методичний посібник / Сисоєва С. О.; НАПН України, Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих. – К.: ВД «ЕКМО», 2011. – 324 с.
9. Harishankar V. B., Ghode A., Bandyopadhyay A., Scotlin M., Murthy H. A., Gonsalves T. A., Jhunjhunwala A., 2007, in IFIP International Federation for Information Processing, Volume 241, Home Informatics and Telematics: ICT for the Next Billion, eds. Venkatesh A., Gonsalves T., Monk A., Buckner K., (Boston: Springer), pp. 79–89.
10. Joost Heijs . (December 2011). Innovation Capabilities and Learning. In Interactive Learning for Innovation, pp.206–233. Available at: <http://www.palgraveconnect.com/pc/doi/10.1057/9780230362420.0018>, DOI: 10.1057/9780230362420.0018.

КОНЦЕПЦИЯ ИНТЕРДЕЯТЕЛЬНОСТНОГО ОБУЧЕНИЯ

Карелина Елена, кандидат педагогических наук, доцент, доцент кафедры экономической кибернетики, Тернопольский национальный технический университет им. И. Пулюя, ул. Руська, 56, 46001 г. Тернополь, Украина, Karelina@tstu.edu.ua

Автором предложена концепция нового понятия «интердеятельностное обучение», основами которого являются технологии интерактивного обучения и методики внедрения деятельностного подхода к обучению. Определён объём понятия и компоненты педагогической технологии интердеятельностного обучения: цель учебного процесса, содержание, формы и методы обучения, их последовательность, время и этапы применения. Целью учебного процесса в интердеятельностном обучении является овладение деятельностью, которая и является объектом изучения. Поскольку наиболее адекватные средства для овладения деятельностью предоставляет интерактивное обучение, именно его формы и методы используются в технологии интердеятельностного обучения. Определены педагогические условия реализации технологии интердеятельностного обучения.

Ключевые слова: *будущие специалисты бизнеса и управления; деятельностный подход к обучению; интерактивное обучение; интердеятельностное обучение; педагогическая технология; формирование профессиональной компетентности.*

CONCEPT OF INTERPRACTICE LEARNING

Karelina Olena, Ph. D., Associate Professor, Associate Professor of Department of Economic Cybernetics, Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University, 56 Ruska Str., 46001 Ternopil, Ukraine, Karelina@tstu.edu.ua

The new concept «interpractice learning» in the article is proposed. The ground of it are the interactive learning technologies and the methods implementation of activity approach to learning.

Scope of the concept and components of pedagogic technology «interpractice learning» was identify: the goal of learning process, content, forms and learning methods, their sequence, time and stages of application. The learning process goal in interpractice learning is acquirement of activity, which is the object of study. Adequate means to master activity provides interactive learning. That is why their forms and methods in the interpractice learning technology is uses.

Pedagogical conditions of interpractice learning implementation was identify:

- *it have restrictions on mastering the activity, which operate with physical objects and living organisms, fully implemented for training professionals who work with information;*
- *methods of interactive and activity learning are uses;*
- *requires full immersion in activity so the interpractice can be studied only major discipline for the formation of professional competence;*
- *most appropriate to implement in the system of professional education which a top aims is mastering multifaceted profession activity.*

Example of interpractice learning implementation was present for studying business management process approach. Research carried out for specialty 051 «Economy» and specialties of knowledge domain «07. Management and administration».

Prospects for further research are development of learning cases for interpractice studying economic disciplines. Another aspect of our research will be practical test of learning cases effectiveness.

Keywords: *activity approach to learning; formation of professional competence; future professionals of business and management; interactive learning; interpractice learning; pedagogical technology.*

Стаття надійшла до редакції 26.09.2016

Прийнято до друку 27.10.2016

УДК 378:001.8

Лариса Фамілярська

ORCID iD 0000-0002-5801-8057

викладач кафедри педагогіки та андрагогіки,
Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти,
вул. Михайлівська, 15, 10014 м. Житомир, Україна,
familyarskaya_la@ukr.net

МОБІЛЬНІСТЬ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

У статті розглянуто основні теоретико-методологічні аспекти змісту поняття «мобільність» у філософських, педагогічних, психологічних, соціологічних наукових працях; акцентовано увагу на характеристиках категорії мобільності, як основної складової професійного розвитку та діяльності сучасного спеціаліста; представлено авторське визначення поняття «мобільність»; обґрунтовано та запропоновано поняття «мобільність педагога» як визначальної вимоги до особистості сучасного педагога; систематизовано характеристичні ознаки мобільності педагога.

Ключові слова: *адаптування; мобільність; освіта; особистість; педагог; середовище.*

Вступ. Інтерес науковців до проблеми мобільності як однієї з характеристик процесів соціального функціонування людини в сучасному світі, соціальних груп, спільнот, особистісного роз-

витку та людства в цілому, в останні роки, стрімко зріс. Свідченням є роботи філософів, соціологів, економістів, психологів, педагогів, представників інших наук і пояснюється це збільшенням